

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

מאת: יצחק בירך דסקל – דיין ומורה צדק

בס"ד, גליון תרלג, פרשת שלח, תשפ"ה

טל: 03-5740046 y.b.daskal@gmail.com

בדין יאוש בבית הבעלים

ובו יבואר: א. האם יש יאוש בבית הבעלים. ב. האם יש יאוש בדבר שלא נעשה בו מעשה גזלה או אבדה. ג. יאוש בטעות.

הנידון

"לפני כמה שנים נפטר בעלי, והתחתנתי בזיווג שני עם ראובן. לצערי, הקשר עם ילדיו היה קשה מאד. לפני חודש נפטר ראובן, ומיד לאחר פטירתו, באו יורשיו - שחששו שאני אטול מטלטלין ותכשיטין וכלי כסף שלו - וחילפו בכל פינה בבית ששייך לנו, ורוקנו את כל מה ששייך לו, כלי כסף תכשיטים מטלטלין. כמה ימים הם הפכו את הבית, ולא הניחו פינה שלא בדקו ונטלו הכל. אתמול מצאתי במקום מסתור - שהם לא ידעו עליו - כמה תכשיטים יקרים של ראובן. נפשי בשאלתי, האם יש עליהם דין הפקר מדין יאוש, שהרי היורשים בודאי התייאשו, שהרי הפכו את כל הבית, או דלמא אין עליהם דין יאוש".

תשובה

אין דין יאוש על חפץ שנאבד בביתו, ואפילו אם נאמר שיש יאוש, בודאי הוא יאוש בטעות, לפיכך חייבת להחזיר ליורשיו.

ביאור התשובה

יאוש בבית לא הוי יאוש

מובא באנציקלופדיה תלמודית (כרך כא, [יאוש] טור קסד – קסו) וז"ל "דבר שנמצא ברשות בעלי ונתייאש ממנו, יש מהראשונים שכתבו שאין יאוש מועיל להתירו, שאין יאוש מפקיע מן האדם ממונו שהוא ברשותו, ואין יאוש קונה אלא באבדה, וחפץ שברשות בעליו המשתמרת לו אין עליו שם אבדה, שעיקר היאוש אינו אלא בזמן ששליטת הבעלים בממון נתרועעה, וכל שהוא ברשותו אין כאן חסרון בשליטתו בממונו, ויש שכתבו הטעם מפני שהוא יאוש בטעות".

"וכתבו אחרונים שלדעה זו אף כשנתייאש משורו שנגמר דינו לסקילה, אם בשעת גמר הדין נמצא הוא ברשותו, אין היאוש מועיל, ואף אם החפץ אבוד ממנו ומכל אדם, כגון מטמון שבכותל - להסוברים שהיתרו למוצאו מטעם יאוש הוא - כל שהוא ברשות הבעלים אין היאוש מועיל בו".

"ויש שכתבו בדעת ראשונים שדוקא בדבר שעתיד הוא להימצא אין יאוש מועיל בו, אבל דבר שאבוד ממנו ומכל אדם ואינו עתיד להימצא, מועיל בו יאוש אף אם הוא עומד ברשותו בחצר המשתמרת, אם לפי שכל שאינו עתיד להימצא אין חצירו קונה לו, והרי זה כאילו אין החפץ ברשותו, או שדבר האבוד ממנו ומכל אדם יש עליו שם אבדה אף ברשותו".

"ויש שכתבו שלא נאמרו הדברים אלא כשהחפץ מונח במקום השמור לגמרי, שאין יאוש אלא בדבר האבוד מן הבעלים, וזה אינו אבוד ממנו, ואין עליו שם אבדה, אבל אם הוא במקום שאינו שמור, כגון שאחרים יכולים ליטלו, חשוב כאילו יצא מרשותו ומועיל בו יאוש, אף על פי שהוא עומד ברשות בעלים".

"ויש ראשונים חולקים וסוברים שאם נאבד לאדם חפץ בתוך ביתו וידוע לנו שהתייאש - באופן שאין הבעלים עצמו קונה בחצר, כגון שהוא מהדברים שאין דרכם להימצא בחצר - חל היאוש והרי הוא של מוצאו, ואף ממון שהוא מוחזק ביד בעליו, יאוש מועיל בו. ויש מהאחרונים שכתבו שאף לדעה זו אין יאוש מועיל בדבר שהוא ברשותו, ולא נאמרו הדברים אלא כשהחפץ נמצא בחצר שאינה קונה לו, והרי זה כאילו אינו ברשותו, או שיאוש חל דוקא שכשהחפץ ברשותו במקום שאינו משתמר, אבל כשהוא במקום המשתמר, אף לדעה זו אין היאוש חל".

ועיין חידושי ר"ח הלוי גזילה ואבדה פ"ט ה"א שחפץ שלא נעשה בו מעשה גזילה או מעשה אבדה, הרי הוא ברשות הבעלים, ואין מועיל בו יאוש.

הנה מבואר שלא חל דין יאוש על דבר שברשותו, ואפילו לפי הסוברים שאם לא עתיד להימצא יש יאוש, מכל מקום בנידון דידן

בינת המשפט

עניני ממונות אקטואליים

העולה מזה: מבואר שלא חל דין יאוש על דבר שברשותו, ואפילו לפי הסוברים שאם לא עתיד להמצא יש יאוש, מכל מקום בנידון דידן שהאשה מצאה אין זה נחשב שאין ראוי להמצא. כמו כן אין זה נמצא במקום שאינו שמור, שיועיל בו יאוש. ואפילו לסוברים שיש יאוש ברשותו, מכל מקום הני מילי אם לא נמצא בחצר שקונה לו. ויש להוסיף שבנידון דידן, כיון שהאשה מצאה הרי זה יאוש בטעות, שלא ידעו שיש עוד מקום בבית, וביארנו בסימן רכח שיאוש בטעות לא הוי יאוש

שהאשה מצאה אין זה נחשב שאין ראוי להמצא. כמו כן אין זה נמצא במקום שאינו שמור, שיועיל בו יאוש. ואפילו לסוברים שיש יאוש ברשותו, מכל מקום הני מילי אם לא נמצא בחצר שקונה לו. ויש להוסיף שבנידון דידן, כיון שהאשה מצאה הרי זה יאוש בטעות, שלא ידעו שיש עוד מקום בבית, וביארנו בסימן רכח שיאוש בטעות לא הוי יאוש.